

ПОЈАВА ОЛИМПИЈСКЕ МИСЛИ У СРБИЈИ И ГРАЂАНСКИМ ГИМНАСТИЧКИМ И ДРУГИМ СПОРТСКИМ ДРУШТВИМА И КЛУБОВИМА

Слађана Мијатовић¹, Виолета Шиљак² и Владан Вукашиновић¹

¹ Факултет спорта и физичког васпитања, Универзитета у Београду, Република Србија

² Факултет за менаџмент у спорту, Алфа универзитет, Београд, Република Србија

УДК 796.032.2(497.11)

САЖЕТАК

Замисао о обнављању Олимпијских игара постојала је много пре него што је ова идеја остварена, али стварање могућности да се Игре обнове било је у тесној вези са развојем модерног спорта. Са првим поменима и предлозима срећемо се у делима хуманиста у 15. и 16. веку, а почетком тридесетих година 19. века јављају се и практични *покушаји* њиховог обнављања. *Циљ рада* је утврдити време кад се у Србији у грађанским гимнастичким и другим спортским друштвима и клубовима јављају прве идеје о олимпизму. У раду је коришћен *историјски метод*.

Србија је у дужем временском периоду неговала и развијала традиционалне облике надметања и такмичења, али организовани облици физичког вежбања грађана јављају се тек половино 19. века, оснивањем приватних школа за физичко вежбање у многим местима Кнежевине Србије. Због тога су ове приватне школе и грађанска гимнастичка друштва представљала места у којима су модерни спорти и олимпијска идеја наишле на погодно тле за њихово прихватање и даљи развој. Стога је и разумљиво што су у време остварења идеје о обнављању античких олимпијских игара у овим друштвима и клубовима могао да нађе, у називу њихових програма такмичења израз: *олимпијска такмичења*. Осим тога, често су своја такмичења називали *народне светковине* или *витешка надметања*.

Аутор за кореспонденцију
Слађана Мијатовић
sladjana.mijatovic@fsfv.bg.ac.rs

Средином 19. века олимпијска идеја је нашла своје место у Кнежевини и Краљевини Србији. Наиме, пре почетка обнављања Олимпијских игара у Атини и пре него што је термин „олимпијски“ заузео значајније место у извештавању са спортских такмичења, у Србији се најављују такмичења под називом *олимпијске свечаности*, а да она немају директну везу са поменутиим Играма у Грчкој.

Кључне речи: Србија, олимпијске игре, олимпијска мисао, грађанска гимнастичка друштва, спортска друштва

УВОД

Мисли и идеје о обнављању олимпијских игара много су старије од остварења замисли барона Пјера де Кубертена 1896.године, када су у Атини одржане Прве обновљене олимпијске игре.

У трагању за временом појаве олимпијске мисли у културном и јавном животу Србије 19. века, мора се поћи од стања њених друштвено-економских, политичких и културних прилика. И док је економски и културно развијена Европа почела да себави идејом обнављања Олимпијских игара, дотле се Србија борила за основне егзистенцијалне потребе, тежећи за слободом и поновним успостављањем своје националне државе. Своју културу и национални идентитет чувала је кроз различите облике традиције и предања.

У подручју физичке културе значајно место имали су традиционални облици народних игара и витешких надметања, који су представљали значајну основу и услов за лакше и брже прихватање и развој свих тековина, достигнућа као и различити утицаји који су стизали из развијене Европе.

Под тим утицајима у Србији половином 19. века оснивају се различита грађанска гимнастичка друштва и приватне школе у којима се негују поједини облици физичког вежбања. Убрзо након тога, у другој половини 19. века оснивају се и друштва са карактеристикама модерних спортских клубова. У њима се вежбало да би постали јачи, бржи, издржљивији, али и да би у међусобном такмичењу показали ко је бољиуспешнији.

Захваљујући оваквим садржајима грађанска гимнастичка друштва и спортски клубови представљали су погодан тле, али и неопходни услов за прихватање олимпијске идеје и њен даљи развој. Стога је и разумљиво што су у време остварење идеје о обнављању античких олимпијских игара у овим друштвима и клубовима могао да нађе, у називу њиховог програма

такмичења израз: *олимпијска такмичења*. Осим тога, често су своја такмичења називали *народне светковине* или *витешка надметања*.

МЕТОД РАДА

У раду је примењен *историјски метод*.

Предмет овог истраживања је појава олимпијске мисли у Србији у грађанским и другим спортским друштвима и клубовима. Из тога је произишао и *циљ* истраживања - да се тачно утврди време појаве олимпијске мисли у културном и јавном животу Србије.

ДИСКУСИЈА И ЗАКЉУЧАК

Средином 19. века олимпијска идеја је нашла своје место у Кнежевини и Краљевини Србији. Наиме, пре почетка обнављања олимпијских игара у Атини и пре него што је термин "олимпијски" заузео значајно место у извештавању са спортских такмичења, у Србији се најављују такмичења под називом *олимпијске свечаности*, а да она немају директну везу са поменутиим Играма у Грчкој.

Први умни људи Србије говорили су, писали и тражили да Србија упозна и прихвати сва значајнија достигнућа европске културе, а у склопу тога и идеју олимпизма као највреднију тековину физичке културе античке Грчке.

Тако је већ 1875.године у новимама "Србадија" забележено предавање Милорада Поповића Шапчанина, о образовању у Србији у коме је он предлагао да се у Србији организују такмичења и свечаности попут Олимпијских игара у античкој Грчкој.¹

Како је ово једно од првих забелешки о олимпијским играма, које налазимо у тадашњој српској штампи, вероватно да су сви они који су то читали могли да се упознају са овом идејом и да се залажу за њено даље разумевање и ширење.

Неколико година пре одржавања Првих обновљених олимпијских игара поједини српски листови почињу да објављују написе о *н а р о д н и м с в е ч а н и м и г р а м а*, који упућују на претпоставку да аутори ових

¹ Милорад Поповић, Шапчанин. *Србадија* бр.42 (1875).

чланака поистовећују овај назив народне свечаности са називом о л и м п и ј с к е и г р е, које се поново појављују 1896.године.

Већина такмичења Кола Јахача тога времена у Србији називају се в и т е ш к а такмичења или народне свечаности. Имајући у виду да су и велика такмичења у разним местима античке Грчке називана народне свечаности или свечане игре може се закључити да и поред тога што не садрже у себи назив олимпијска ова такмичења у Србији носе идеју античких олимпијских свечаних игара.

Ове народне игре су у новинама најављиване на следећи начин:

"Првог и другог августа у Шапцу ће се одржати велике и ретке привредне и витешке народне свечаности..."²

"Трећег и четвртог септембра одржаће се велика привредно витешка народна свечаност у Шапцу..."³

"Дриносавско коло јахача приређује 29. и 30. велике народне свечаности..."⁴

Грађанско гимнастичко друштво "Душан Силни" организовало је вежбање у оквиру атлетског, борачког и гимнастичког одељења.

Занимљива је најава једног гимнастичког јавног часа где ће се "први пут на овом јавном часу извести извесне чувене олимпијске игре са мачевима у доба старих Јелина."⁵

Уграђивањем овог термина у сопствени такмичарски програм вероватно је предтављало и властито опредељење и приврженост олимпијској идеји.

Своју припадност олимпијској идеји и олимпијском покрету ово друштво потврђује и организацијом локалних минијатурних олимпијских игара на Ади Циганлији у Београду 1908. односно две године пре оснивања Српског олимпијског клуба.

Такође и Гимнастичко друштво "Соко" из Београда организује физичка вежбања која су имала сличне садржаје као и гимнастичко друштво "Душан Силни". И они су своје научене вештине приказивали на јавним часовима.

² Јован Живковић, *Мали журнал* бр.23 (1894).

³ исто, бр.33.

⁴ Јован Живковић, *Мали журнал* бр.215(1894).

⁵ Гвозден Пантић, *Мали журнал* бр.47 (1896).

Да је у соколским друштвима постојала олимпијска идеја потврђује и Јова Тановић у чланку "Будимо соколи" у коме наводи:

"Не надмеће се више наша омладина на саборима и састанцима...
Нема више оних народних игара и надметања којима су се
челичили наши стари..."⁶

Друштво "Српска олимпија", основано неколико година пре него што је формиран Српски олимпијски клуб, организовало је сваке године по неколико пута утакмице са наградама свију олимпијских игара.

У Јагодини 1901. године основано је ђачко удружење под називом Олимпијски клуб, који је сваке недеље организовало такмичење у пешачењу, трчању, бацању камена са рамена и бацању мотке.

Све ово нам говори да је средином 19. века, олимпијска идеја нашла своје место и поборнике у бројним грађанским гимнастичким и другим спортским друштвима и клубовима у Србији, а оснивањем СОК створили су се неопходни и нужни услови за улазак Краљевине Србије 1912.године у светски олимпијски покрет.

ЛИТЕРАТУРА

1. Арсовић, Миленко. Витешке игре и спортови и физичко васпитање нашег народа. Београд: Нова штампарија Давидовић, 1911.
2. Архив Музеја физичке културе Србије, Факултет физичке културе Универзитета у Београду.
3. Живковић, Јован. Мали журнал бр. 23 (1894).
4. Живковић, Јован. Мали журнал бр.33(1894).
5. Живковић, Јован. Мали журнал бр. 215 (1894).
6. Илић, Стефан, Слађана Мијатовић. Историја физичке културе. Београд: Д.Т.А. ТРАДЕ д.о.о., 2006.
7. Пантић, С. Гвозден. Мали журнал бр.47 (1896).
8. Поповић, Милорад, Шапчанин. Србадија бр.42 (1875).
9. Тановић, Јован. "Будимо соколи". Народне новине бр.5 (1909).

⁶ Јован Тановић, " Будимо соколи", Народне новине бр.5 (1909): 167

APPEARANCE OF THE OLYMPIC IDEA IN CIVIL GYMNASTIC AND OTHER SPORTING SOCIETIES AND CLUBS IN SERBIA

SUMMARY

The idea of revival of the Olympic Games appeared much before its realization, but creation of the possibilities to reintroduce the Games was closely related to development of modern sport. The first mentioning and proposals originated from the works of the Humanists in 15th and 16th century, and in the thirties of the 19th century some practical attempts were made for their revival.

The aim of the paper was to determine the time when the first ideas on Olympism appeared in Serbia in civil gymnastic and other sporting societies and clubs. *Historical method* was used in the paper.

For a long period Serbia was cherishing and developing traditional forms of competitions and tournaments but organized forms of physical exercises of citizens appeared only in the mid-19th century when the first private schools for physical exercises were established in many towns of the Principality of Serbia. Therefore, these private schools and the civil gymnastic societies were places where modern sport and the Olympic ideal were gladly accepted and further developed. Thus, it is understandable why, at the time of realization of the idea on revival of Ancient Olympic Games, those societies and clubs used the expression: *Olympic competitions* for their sporting events, besides they already used names: *popular festivals* or *chivalry competitive plays*.

In the mid-19th century the Olympic idea took roots also in the Principality and later in the Kingdom of Serbia. Namely, before the revival of the Olympic Games in Athens and before the term „Olympic“ became more significant in reporting from sporting events, the competitions in Serbia had been announced as „Olympic festivities“ although they were not directly linked to the aforementioned Games in Greece.

Key words: Serbia, Olympic Games, Olympic idea, civil gymnastic societies, sports societies.

ЗАРОЖДЕНИЕ ИДЕИ ОЛИМПЕЙСКОГО ДВИЖЕНИЯ В ГИМНАСТИЧЕСКОМ И ДРУГИХ СПОРТИВНЫХ ОБЩЕСТВАХ И КЛУБАХ В СЕРБИИ

АННОТАЦИЯ

Идея возрождения Олимпийских Игр зародилась задолго до того, как возникла возможность их проведения, но сама возможность их возрождения тесно связана с развитием современного спорта. Впервые о них было

упомянуто в работах гуманистов 15 и 16 веков, а в тридцатых годах 19 столетия были предприняты первые попытки возрождения Олимпийских Игр.

Цель данной статьи – установить временные рамки, в течение которых в Сербии появились первые идеи Олимпизма в гимнастических обществах, а также в других спортивных обществах и клубах. Авторами использовался исторический метод.

Долгое время Сербия сохраняла и развивала традиционные формы соревнований и состязаний, однако организованные формы занятий физическими упражнениями населения появились только в середине 19 столетия, когда были созданы первые частные школы физического воспитания во многих городах княжества Сербии. Именно в этих частных школах и гимнастических обществах современный спорт и олимпийский идеал были с радостью восприняты и приобрели дальнейшее развитие. Таким образом, эти частные школы и общества стали тем благодатным местом, где современный спорт и Олимпийские идеалы были с радостью приняты и получили свое дальнейшее развитие. Становится понятно, почему во время реализации идеи о возрождении античных Олимпийских игр в этих обществах и клубах использовалось выражение «Олимпийские соревнования» для спортивных мероприятий, наряду с такими устаревшими, как «популярные фестивали» или «рыцарские состязания».

В середине 19 века идея олимпийских игр зародилась в Княжестве, а позднее и в Королевстве Сербии. Прежде, чем произошло возрождение Олимпийских игр в Афинах и прежде, чем термин «Олимпиада» стал более значимым для массового освещения спортивных мероприятий, соревнования в Сербии объявлялись как «Олимпийские праздничные мероприятия», хотя они не имели прямого отношения к вышеупомянутым играм в Греции.

Ключевые слова: Сербия, Олимпийские игры, идея олимпийских игр, гимнастические общества, спортивные общества.

Примљено 20.5.2016.
Одобрено за штампу 18.9.2016.